

בבא קמא עט

עניין: מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן

חידושי רבינו הגרי"ז – תורה פרשת כי-תצא

כי תצא (כ"ה י"ה) אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים. וצ"ב, מה היה חסאו הגדול של עמלק יותר מכל העמים שנלחמו עם ישראל, ושעליו נאמר "מלחמה לה" בעמלק מדר דר" (בשלח י"ז ט"ז) ובאמת כאן בפסוק מבואר טעם הדבר. דעמלק לא היה ירא אלקים, "ולא ירא אלקים" וזהו גופא צ"ב במה לא היה ירא אלקים. ונראה דהנה איתא בב"ק ע"ט: מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה עבד לקונו, אלא כיבד העבד יותר מקונו שהוא ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא נזהר עכ"ל, ולכאורה בעינינו הדבר תמוה, דאדרבה, אדם שלא ירא כבר גם מבני אדם היה צריך להיות עונשו יותר גדול. אכן כד דייקנין חזינן עומקו של הדבר, גזלן לא עושה חשבונות, איננו מחשב בדבר, מה שנראה לו עושה, גנב כבר עושה חשבונות הוא ירא מבני אדם, ומחשב בדבר, איך לעשות שלא יראוהו בעשות העבירה, ואדם שמחשב ועושה חשבונות, ואע"פכ איננו ירא מאלקים במעטיו רואים דבחשבון ומחשבה הוא מעלים עין מיראת אלקים. אבל אדם שלא מחשב כלום, איך במעטיו לא יראת אלקים. דאדם זה לא מחשב, ולא בחשבון עשה מעטיו. והנה גם כאן איתא "ואתה עיף ויגע" עמלק לא התנפל על היהודים בלי חשבון, הוא עשה חשבון, חפש ומצא זמן שישראל היו עייפים ויגעים, וחשב שזמן הזמן להשמידם, ומכיון שעשה חשבון ואת השי"ת לא הכניס כלל בחשבונו, הרי הוא "ולא ירא אלקים". עמים אחרים, לא עשו חשבונות, מה שנראה להם לטוב עשו, אבל עמלק במחשבה ובדעה בחשבון שבשעת חולשת ישראל יוכל להתגבר עליהם, ולא השי"ת הוא העושה להם חיל, ממנו לא ירא כלל, ולכן הוא אשר היה "ולא ירא אלקים" והמדה כנגד מדה היה, מלחמה לה' בעמלק מדור דור. דמשום דהוא היה לא ירא אלקים, לכן יהא מלחמה לה' בעמלק מדור דור.

חידושי אגדות מהר"ל

וגו' אי נמי בחגיגה מוקי ליה כשאין יכול לכוף את יצרו ומשום כך ילך למקום שאין מכירין, אבל בלאו הכי עונשו חמור העושה עבירה בסתר. לשני בני אדם פי' דאשמעינן שלא יקשה לך וכי יותר עדיף גזלן מן גנב ולכך אמר כי הדבר הוזה הוא דומה לשני בני אדם כו' כי מי שלא זמן את בניו של מלך לא עשה רק שלא כבוד המלך שלא זמן את בניו של מלך ואין זה בזיון רק שלא כבוד את המלך כך היה לו לגזלן שיהיה ירא מן השם יתברך ולא יגזל אבל לא עשה לו בזיון אבל הגנב הוא דומה למי שכבוד ההדיוט ולא כבוד בני המלך שזה בזה המלך לגמרי וכן הגנב שהוא ירא מן האדם ולא ירא מן הקדוש ברוך הוא דבר זה בזיון נחשב ודבר זה מבואר.